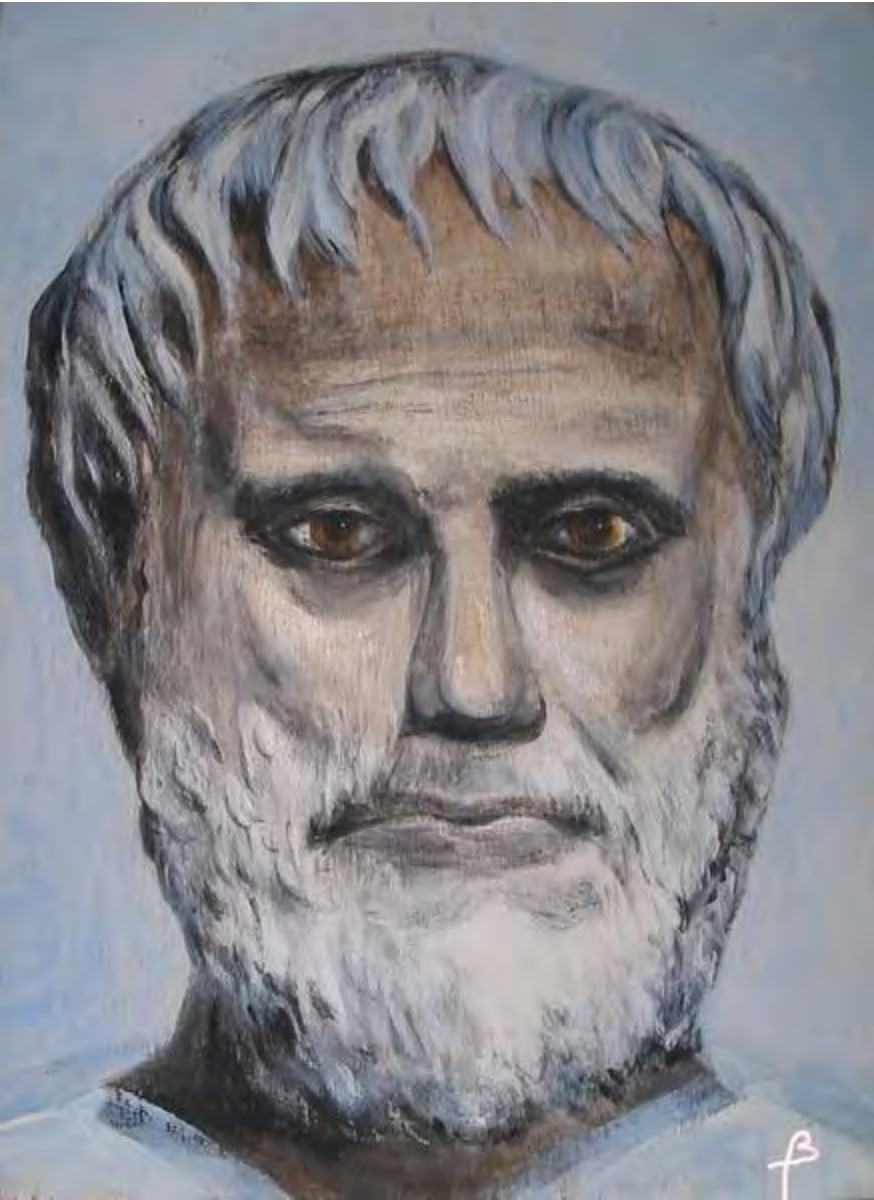

Wykład 11

Widzenie barwne

Arystoteles

To co jest widoczne w świetle
zawsze kolorem

Kolor jest nieodłączny od
ciała, ale niejako w stanie
potencjalnym. Konieczne
jest światło, które
uaktywnia barwę.

Wszystkie barwy pochodzą
z czerni i bieli, a więc
światła i ciemności

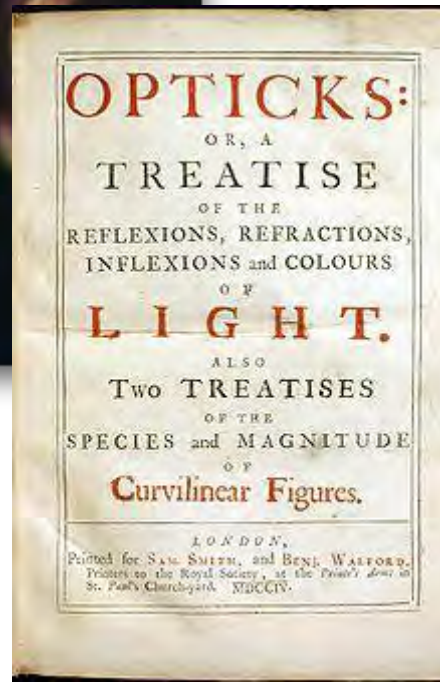
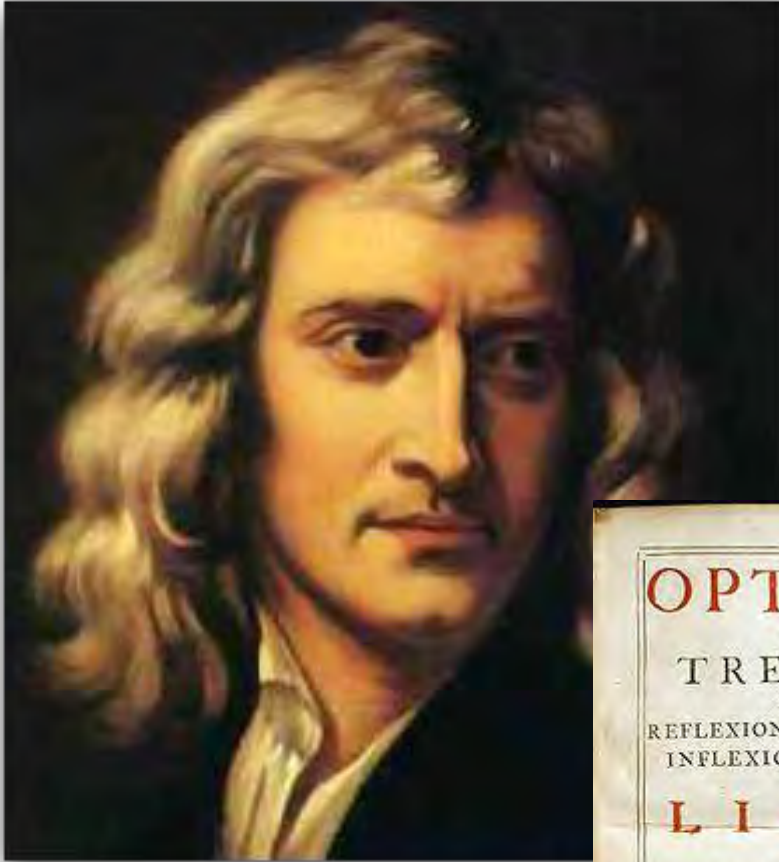
Istnieją cztery kolory
podstawowe: ogień (R),
ziemia (G), woda (B) i
powietrze (Y)

James Clerk Maxwell

- Każde widzenie jest widzeniem barwnym
- Jedynie na podstawie obserwacji różnic w kolorach możemy rozróżniać kształt przedmiotów. W różnice koloru włączam różnice jasności lub cienia.

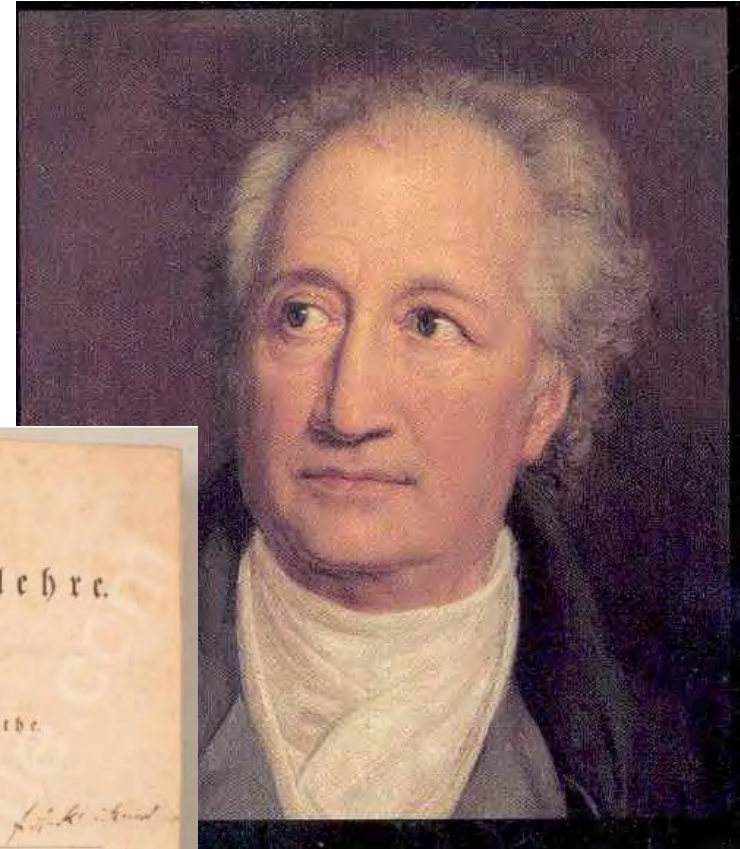
Isaac Newton

- Promienie nie są kolorowe
  - Które części zjawiska koloru należą do zewnętrznego świata?
  - Które części wynikają z procesu sensorycznego?
  - Jaką rolę pełni w tym zjawisku proces nerwowy i kognitywny?

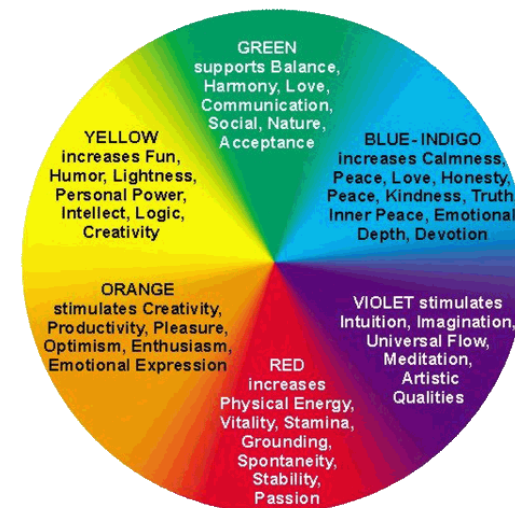
Wolfgang Goethe

- Na kolor należy patrzeć jako na wielkość subiektywną tworzoną przez światło i ciemność

Właściwości światła	Newton (1704)	Goethe (1810)
Jednorodność	Białe światło jest złożone z różnych kolorów	Światło jest najprostszą niepodzielną i jednorodną rzeczą
Ciemność	Ciemność jest brakiem światła	Ciemność jest przeciwieństwem światła wchodzącym z nim w interakcje
Widmo	Światło jest rozkładane na kolory ze względu na podatność na załamanie	Kolorowe brzegi powstają na granicy światła i ciemności poprzez ich nakładanie się
Pryzmat	Pryzmat jest niezależny od istnienia kolorów	Jako ośrodek mętny pryzmat pełni rolę w powstawaniu kolorów
Znaczenie refrakcji	Światło rozkłada się poprzez załamanie, ugięcie i odbicie	Załamanie, ugięcie i odbicie mogą istnieć bez pojawienia się kolorów

Właściwości światła	Newton (1704)	Goethe (1810)
Rozkład	Światło rozkłada się na 7 barw podstawowych.	Są tylko 2 czyste kolory – niebieski i żółty. Pozostałe są stopniami tych dwóch
Połączenie	Tak jak światło może być rozłożone, może być także złączone	Kolory łączą się dając różne stopnie szarości
Cząstki czy fale?	Cząstki	Żadne – kolory są wrażeniami i nie mogą być określone w takim sensie.
Koło barwne	Asymetryczne – 7 barw	Symetryczne – 6 barw

Thomas Young

- Wrażenie różnych kolorów zależy od różnych częstości drgań wzbudzonych w siatkówce.
- Są trzy rodzaje receptorów w siatkówce, każdy wzbudzany przez inną długość fali z newtonowskiego widma i każdy związany z jednym z 3 kolorów podstawowych.

Herman von Helmholtz

- W oczach występują 3 rodzaje włókien nerwowych. Stymulacja pierwszego wzbudza wrażenie czerwieni, drugiego – wrażenie zieleni, zaś trzeciego wrażenie fioletu.
- Sensem hipotezy Younga jest to, że wrażenie koloru może być wyobrażone jako złożone z 3 całkowicie niezależnych procesów nerwowych.

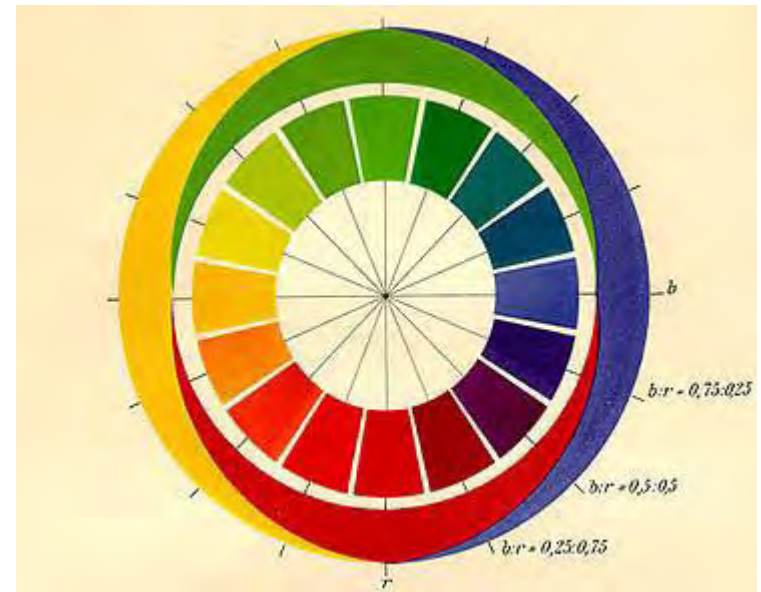
Ewald Hering

- Widzenie barwne nie jest oparte na 3 podstawowych wrażeniach, lecz na czterech chromatycznych i dwóch achromatycznych elementarnych czy też unikalnych wrażeniach kolorów i towarzyszącym im procesach fizjologicznych.
- Czysty niebieski odpowiada długości fali 470 nm, zielony 500 nm, żółty 575 nm, zaś czysty czerwony jest mieszaniną czerwonego i niebieskiego z komplementarną długością fali ok. 495 nm.
- Kolor żółty może zostać wyznaczony z niezwykłą precyzją (choć wartość ta różni się między poszczególnymi osobami w zakresie 565-590 nm)

Ewald Hering

- Czysta czerwień jest związana z rozbiciem lub wyczerpaniem szczególnej „substancji wzrokowej”, zaś czysty zielony z jej odbudowanie lub uzupełnieniem.
- Podobnie z czystym żółtym i niebieskim oraz z czarnym i białym.
- „Substancja wzrokowa” to nie ftopigment ale coś bardziej ogólnego w kontekście wzrokowej ścieżki nerwowej

Erwin Schrödinger

- Teoria 3 barw podstawowych może być poprawna na poziomie fotoreceptorów w siatkówce
- Reakcja tych fotoreceptorów na światło może być przekształcona w czterobarwny sygnał kodujący później w systemie wzrokowym

Edwin Land

- Nie potrzebujemy 3 kolorów aby stworzyć pełną paletę barw. Wystarczą 2 kolory i światło białe
- Jednoczesny kontrast barwny i stałość kolorów
- Teoria RETINEX (retina+cortex)
  - Odbierany kolor zależy nie tylko od widma światła ale także od otoczenia
  - Względne właściwości odbiciowe powierzchni są ważniejsze w tym kontekście niż bezwzględne

Nerwowa reprezentacja koloru

Jeśli komórka nerwowa zwiększa liczbę impulsów na skutek światła czerwonego to

- Komórka jest (przez sygnał wejściowy z poprzedzających neuronów) wzbudzana przez promieniowanie elektromagnetyczne z końca widma odpowiadającego dużym długościom fal

czy też

- Komórka odpowiada na czerwony kolor, tj. istnieje korelacja między odbieraną jakością i odpowiedzią komórki, niezależna od widma spektralnego bodźca

Nerwowa reprezentacja koloru

- Komórki nerwowe w siatkówce i LGN (ciała kolankowatym bocznym) wykazują raczej pierwszy z tych mechanizmów
- Komórki w obszarze V4 kory wzrokowej odpowiadają jednakże na kolor a nie długość fali bodźca.
- Niemniej procesy stojące za jakością kolorów (np. czerwonością czerwieni) są enigmatyczne.
- Można badać aktywność mózgu (PET, fMRI) lecz nie da to odpowiedzi na pytanie o nasze świadome doświadczenie jakości takich jak kolory.

Francis Crick

Problem „qualii” - na przykład jak wyjaśnić czerwoność czerwieni... to bardzo trudne zadanie... Problem wypływa z faktu, że czerwoność czerwieni którą odbieramy tak wyraźnie nie może być precyzyjnie przekazana innemu człowiekowi...

To nie znaczy, że w pełni czasu nie jest możliwe wyjaśnienie parametrów nerwowych swojego widzenia czerwieni. Innymi słowy możesz powiedzieć, że widzisz czerwień jeśli i tylko jeśli odpowiednie neurony (i/lub cząsteczki) w twojej głowie zachowują się w odpowiedni sposób.

David J. Chalmers

Ten, kto jest zainteresowany jedynie funkcjonowaniem mózgu spotyka się z łatwym i rozwiązalnym problemem. Jednakże pozostaje

Rzeczywisty problem, mianowicie ten o świadome doświadczenie.

Czym więc jest kolor?

- Pomiedzy dwoma skrajnymi podejściami Cricka i Chalmersa można stwierdzić, że kolor „zajmuje miejsce” czegoś więcej niż reakcji fizjologicznej na fizyczny bodziec skutkującej percepcją.
- Kolor obejmuje oba poglądy, jest czymś pomiędzy zjawiskami natury zewnętrznej i subiektywnością natury wewnętrznej. W dodatku jest zjawiskiem, które ma własne zasady rządzone przez naturalne prawa (jak stałość koloru, mieszanie barw itp.)

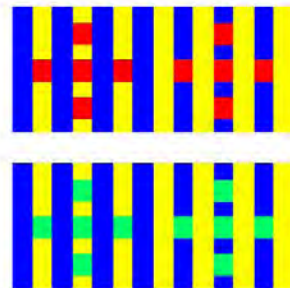
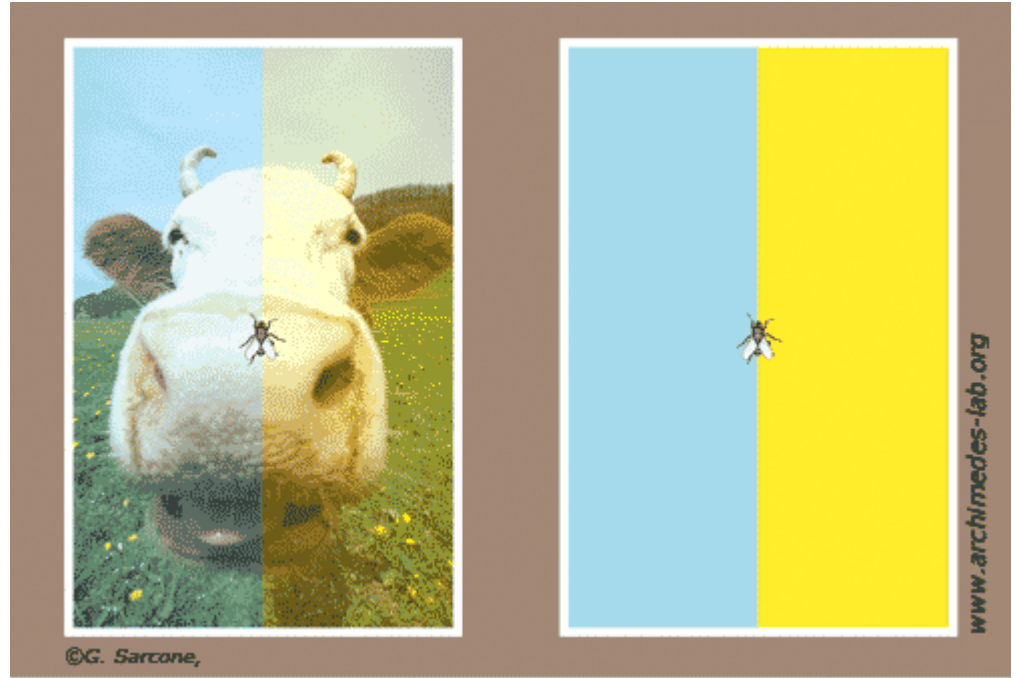
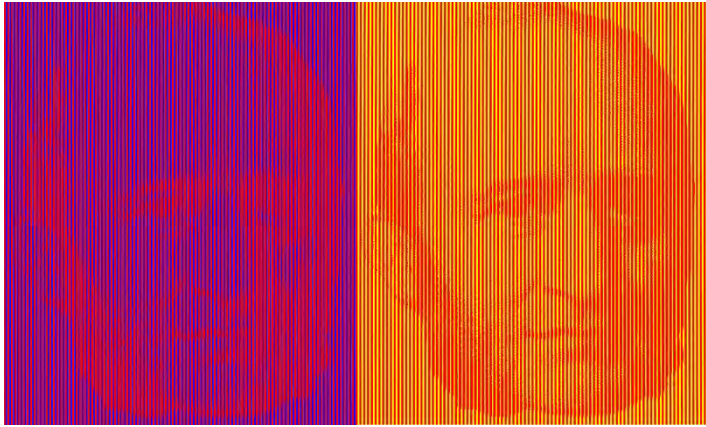
Co wymaga wyjaśnienia?

- Bodźce metametryczne z różnymi rozkładami widmowymi wyglądają tak samo (mają ten sam kolor)
- Światła monochromatyczne o różnych długościach fali mają różne kolory i ta różnica nie może zostać wyeliminowana przez dostrojenie jasności
- Trzy kolory wystarczą do dopasowania wszystkich innych kolorów w addytywnym mieszanii barw
- Niektórzy ludzie nie są w stanie odróżnić czerwieni od zieleni, a inni mylą żółty z niebieskim

Zjawiska i efekty

- Zjawisko Bezolda-Brücke'a
- Efekt Abneya
- Adaptacja barwna
- Jednoczesny kontrast barwny
- Stałość koloru i odchylenia od niej
- Percepcja bieli i czerni
- Granice i kontrast powierzchni (pasma Macha, zjawisko Heringa)

przerwa

Widzenie monochromatyczne

- 0,003% populacji posiada w siatkówce jedynie pręciki i rodopsynę jako jedyny fotopigment
- Osoby dotknięte takim schorzeniem mogą rozróżniać obiekty jasne od ciemnych ale nie widzą barw
- Widzenie nocne jest takie samo jak u osób zdrowych (choć brak widzenia barwnego może wywoływać pewne zmiany adaptacyjne w mózgu)

Widzenie monochromatyczne

- Innym rodzajem widzenia monochromatycznego jest posiadanie pręcików i tylko jednego rodzaju czopków
- Teoretycznie możliwe jest w takim przypadku resztkowe widzenie barwne (pręciki x czopki), lecz aby tak się stało w ścieżkach nerwowych sygnał musi być prowadzony osobno i na wyższych poziomach porównywany ze sobą.

Widzenie dichromatyczne (daltonizm)

- 8% mężczyzn i 0,5% kobiet posiada jeden rodzaj czopków L lub M (lub obydwa rodzaje lecz z tym samym ftopigmentem).
- 0,002% populacji nie posiada czopków typu S
- Brak czopków L nazywana jest protanopią, brak czopków M – deuteranopią, zaś brak czopków S – tritanopią
- Daltoniści mają zwężoną funkcję wrażliwości spektralnej $V(\lambda)$, lecz niezmienną rozdzielczość widzenia
- Dla daltonisty wystarczą dwie barwy podstawowe do realizacji dowolnej barwy poprzez mieszanie addytywne

Genetyka daltonizmu

- Człowiek posiada w swoim genomie 23 pary chromosomów. 22 z nich mają w parze analogiczny zestaw genów. 23. para u kobiet jest także sparowana (chromosomy X) zaś u mężczyzn tworzą ją chromosomy X i Y.
- Gen kodujący S znajduje się w chromosomie 7, więc u każdego człowieka znajdują się 2 kopie
- Geny kodujące M i L są w chromosomie X

Genetyka daltonizmu

- W przypadku różnych genów w chromosomach tworzących parę jeden (najczęściej poprawny) jest dominujący, a drugi recesywny-nieaktywny
- Dzieci mężczyzny-daltonisty (X^*Y) i zdrowej kobiety (X_1X_2):
  - $X^*X_1, X^*X_2, X_1Y, X_2Y$ – wszyscy zdrowi, córki z genem recesywnym daltonizmu
- Dzieci zdrowego mężczyzny (X_1Y) i kobiety z recesywnym daltonizmem (X_2X^*):
  - $X^*X_1, X_1X_2, X^*Y, X_2Y$ – 50%, że córka będzie z genem recesywnym daltonizmu, 50%, że syn będzie daltonistą

Widzenie trójchromatyczne

- Potrzeba trzech kolorów podstawowych do stworzenia w drodze mieszania addytywnego dowolnej barwy
- Maksymalne czułości dla czopków 565 nm (L), 530 nm (M), 420 nm (S)
- Dopasowanie kolorów dokonane przez osobę widzącą trójchromatycznie (normalnie) będzie zgodne także dla daltonisty i monochromaty

Mieszanie addytywne

- Wiele bodźców kolorów z różnymi widmami spektralnymi daje się zredukować jednego bodźca o tym samym kolorze. Istnienie tego typu „bodźców metametrycznych” wyjaśniane jest przez istnienie tylko 3 różnych rodzajów czopków.
- Kolorowe bodźce tworzą więc trójwymiarową przestrzeń wektorową w której widma spektralne skoncentrowane wokół obszarów o dużej (R), średniej (G) i małej (B) długości fali, czyli osie tworzą wzbudzenia poszczególnych czopków.
- Teoria trójreceptorowa Younga-Helmholtza

Teoria trójreceptorowa Younga-Helmholtza

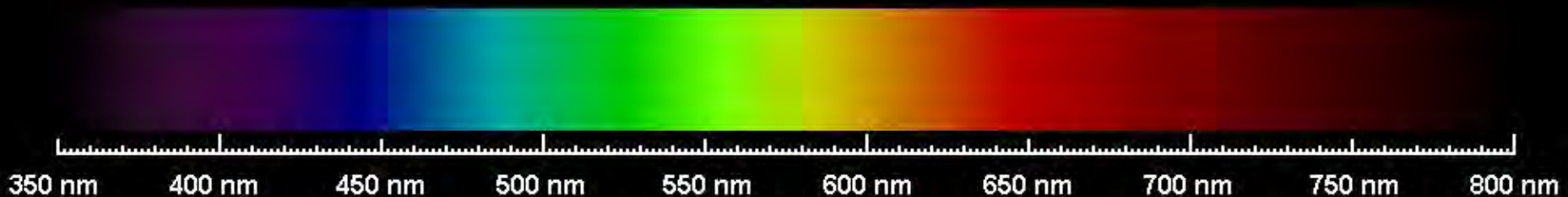
- Teoria ta ogranicza się do pierwszego poziomu przetwarzania wzrokowego, tj. wzbudzeń czopków w siatkówce i stosuje się do zjawisk związanych z addytywnym mieszaniem barw opartych na podstawie równości (np. dopasowania kolorów)
- Nie jest to pełna teoria widzenia w sensie wyjaśniania jakościowych właściwości koloru różnych bodźców. Nie jest możliwe wywnioskowanie widzianego koloru bodźca jedynie z poziomu wzbudzeń fotoreceptorów.

Kolory bodźców

- Te same wielkości wzbudzeń trzech rodzajów czopków mogą dawać w rzeczywistości bardzo różne kolory w zależności od oświetlenia, otoczenia i zmian czasowych.
  - Adaptacja chromatyczna
  - Efekt Abneya
    - Jeśli dodamy białe światło do światła barwnego o dużej czystości (saturacji), odcień mieszaniny zmieni się
  - Zjawisko Bezolda-Brücke'a
    - Kiedy luminancja światła chromatycznego w dołku środkowym zwiększa się od zera, najpierw nie jesteśmy w stanie zidentyfikować odcienia, potem zaś widziany odcień stale się przesuwa ku zieleni.

Problem z teorią Younga-Helmholtza

- Maksymalna czułość czopków L przypada na długość fali 565 nm
- Maksymalna czułość czopków M przypada na długość fali 540 nm
- W jaki sposób czysty żółty (R+G) jest widziany dla fali 575 nm?
- Jeśli przysuwamy barwne światło z dołka środkowego ku obszarom brzegowym pola widzenia percepcja czerwieni i zieleni jest tracona wcześniej niż percepcja żółtego i niebieskiego.

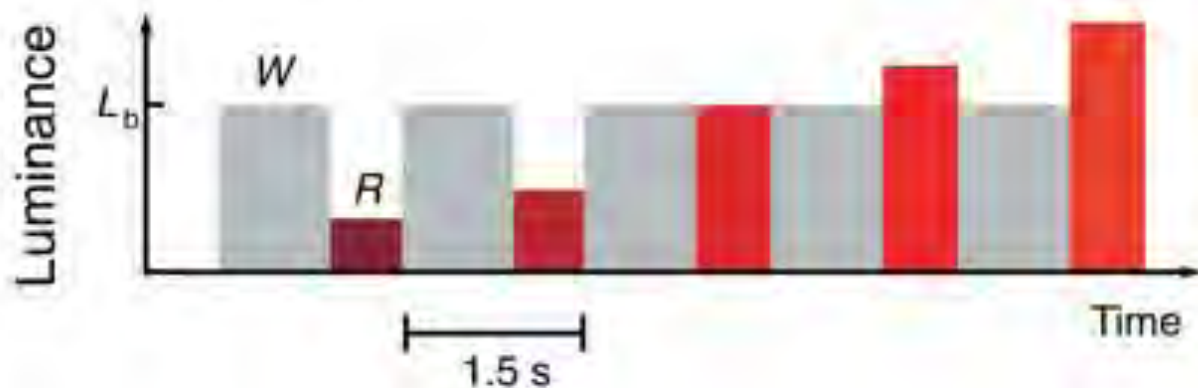
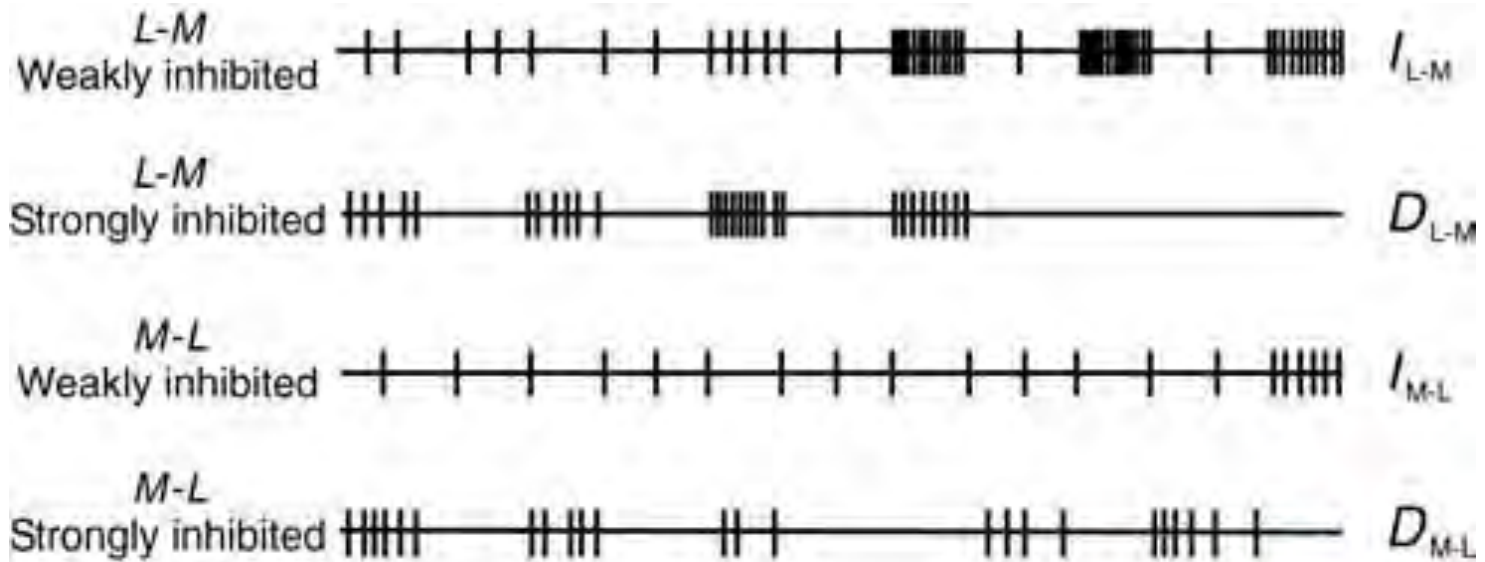

Przeciwieństwa

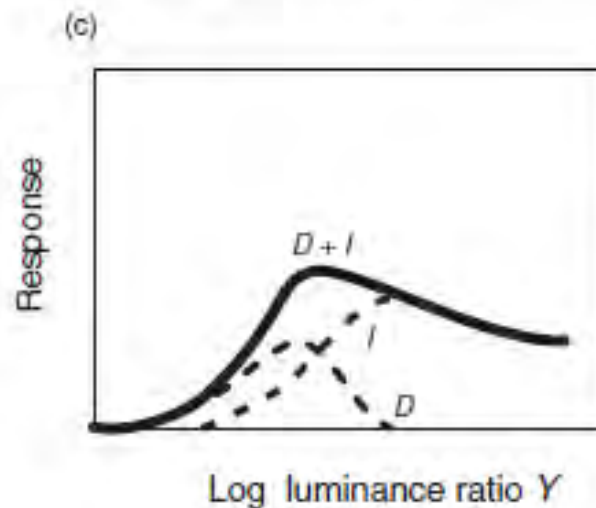
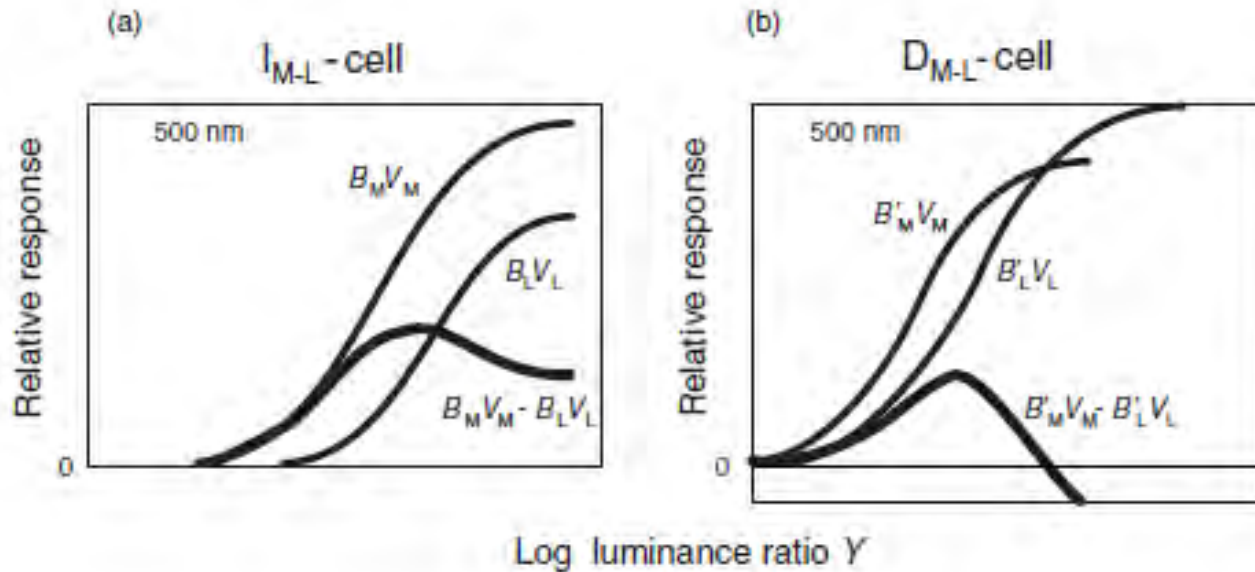
- Sygnały z czopków, ważne dla widzenia barwnego są przetwarzane przez różnicowe komórki zwojowe.
- W większości komórek nerwowych w siatkówce i LGN, różnicowanie sygnału z czopków jest najprościej odejmowaniem sygnałów z dwóch rodzajów czopków.
- Sygnał przekazywany dalej jest więc proporcjonalny do różnicy w wielkościach proporcjonalnych do wzbudzenia różnych czopków, z których jeden zwiększa sygnał, a drugi hamuje.
- Komórki zwojowe typu PC – reagują na różnice między czopkami M i L (w jedną lub drugą stronę, sygnałem rosnącym lub malejącym wraz z rosnącym natężeniem bodźca w polu receptywnym), zaś komórki KC reagują na różnice między czopkami S i pewną kombinacją sygnałów z czopków M i L.

Przykład wzbudzeń komórek zwojowych

Przykład wzbudzeń komórek nerwowych

Odczuwanie temperatury

- Sygnał różnicowy z czopków może być porównany do temperatury
- Skala temperatury rozciąga się od „zimno” do „ciepło”, nie ma jednakże żadnego wyróżnionego punktu pomiędzy tymi skrajnościami
- Wystarczy włożyć jedną rękę do zimnej wody a drugą do gorącej, a następnie obie do letniej aby przekonać się, że poczucie ciepła jest względne.

Wnioski

- Komórki D mają silniej reagują na sygnały hamujące z czopków niż komórki I
- Odpowiedź i wrażliwość na niskie luminancje (ciemne kolory) jest generalnie większa dla komórek D niż I
- Odpowiedź na stosunkowo duże luminancje (jasne kolory) są większe dla komórek I niż D
- Dla światła 649 nm odpowiedź I_{L-M} stale rośnie z rosnącym natężeniem (poza obszarem wrażliwości czopków M). Dla światła zielonego (np. 555 nm) odpowiedź komórki I_{L-M} jest prowadzana do zera przy stosunkowo niskich natężeniach.
- W LGN małp (makaków)
  - I_{M-L} 15%; D_{M-L} 15%; I_{L-M} 20-25%; D_{L-M} 15 %; D_{S-L} 10 %; I_{M-S} 3-4%

Johanes von Kries

J. von Kries

Jeśli biały papier wydaje nam się biały mimo barwy oświetlenia jest to konsekwencja wzbudzenia trzech rodzajów czopków które zostaje dopasowane (znormalizowane) to zastanego oświetlenia.

Wrażliwość i wzbudzenie czopków zostają zredukowane przez oświetlenie o czynnik proporcjonalny do wcześniejszego pobudzenia

Dla każdego rodzaju receptorów czynnik jest taki sam dla wszystkich długości fal, więc ich względna czułość spektralna się nie zmienia.

Adaptacja

- W porównaniu do adaptacji do bieli równej energii, adaptacja do czerwonego światła o dużej długości fali zredukuje czułość czopków L mocniej niż M i S
- $L' = \alpha L$
- $M' = \gamma M$
- $S' = \beta S$
- $\alpha = 1/L_{o\acute{s}w}$; $\gamma = 1/M_{o\acute{s}w}$; $\beta = 1/S_{o\acute{s}w}$ zależą od wzbudzenia czopków w nowym oświetleniu dla idealnie białej rozpraszającej powierzchni – transformacja wyśrodkowania

Adaptacja liniowa

- Według hipotezy von Kriesa biel jest zawsze dokładnie kompensowana w tym sensie, że przypadają jej zawsze te same poziomy wzbudzeń czopków
- Nie jest to zgodne z naszym doświadczeniem, gdyż zauważamy różnice np. w oświetleniu sztucznym (żarówka) a dziennym.
- Zakres stosowalności tej liniowej metody ogranicza się więc do niewielkich odchyień od stanu wcześniejszej adaptacji (uśrednianie luminancji i chrominancji widzianej sceny)

Współczynnik oddawanie barw (CRI)

- CIE charakteryzuje oddawanie barw w warunkach oświetlenia danym źródłem światła jako pojedynczą liczbę nazywaną CRI
- Obliczanie CRI jest oparte na hipotezie von Kriesa i określa przesunięcia barwne, które pojawiają się, gdy oświetlenie zmienia się ze standardowego na testowane

Warm White
3000k - 52 CRI

SPX 30
3000k - 82 CRI

SPX 65
6500k - 82 CRI

- Oświetleniem standardowym jest światło dzienne lub światło ciała doskonale czarnego o najbardziej zbliżonej temperaturze to testowanego
- Wartość 90-100 oznacza bardzo dobre odwzorowanie barw

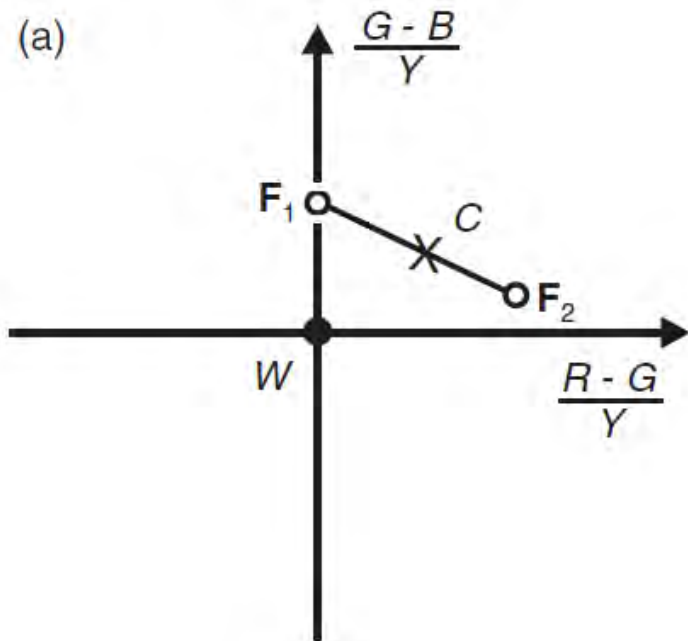
Przykład

Wektor	R	G	B	Lum.	(R-G)/Lum.	(G-B)/Lum.	Kolor
W	1	1	1	2	0	0	Biały
F ₁	1	1	0	2	0	0,5	Żółty
F ₂	1,5	1,5	0,1	2	0,5	0,2	Czerwony
C	2,5	1,5	0,1	4	0,25	0,35	Pomarańczowy

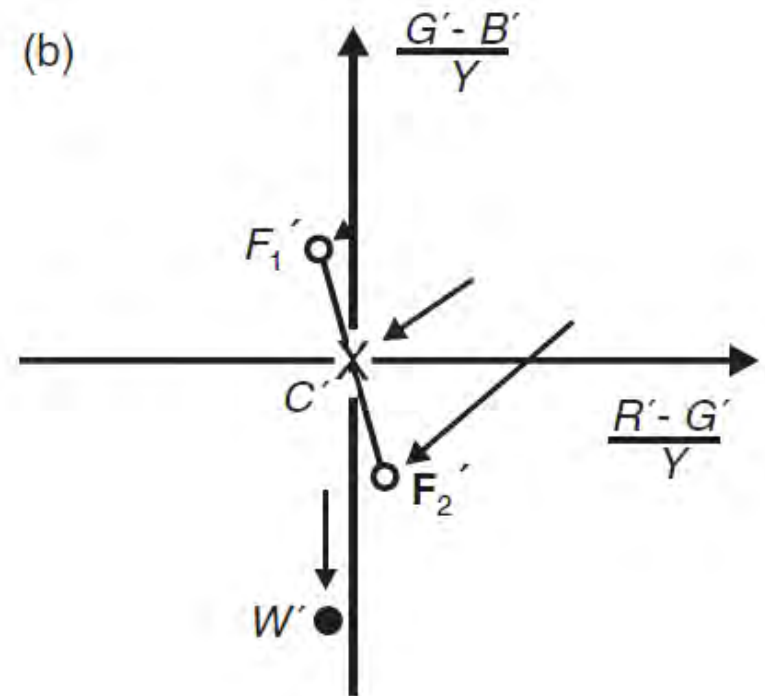
Wektor	R	G	B	Lum.	(R-G)/Lum.	(G-B)/Lum.	Kolor
W'	0,4	0,67	10	2	-0,14	-4,67	Niebieski
F ₁ '	0,4	0,67	0	2	-0,14	0,34	Zielono-żółty
F ₂ '	0,6	0,33	1	2	0,14	-0,34	Czerwono-nieb.
C'	1	1	1	2	0	0	Biały

Przykład

(a)

(b)

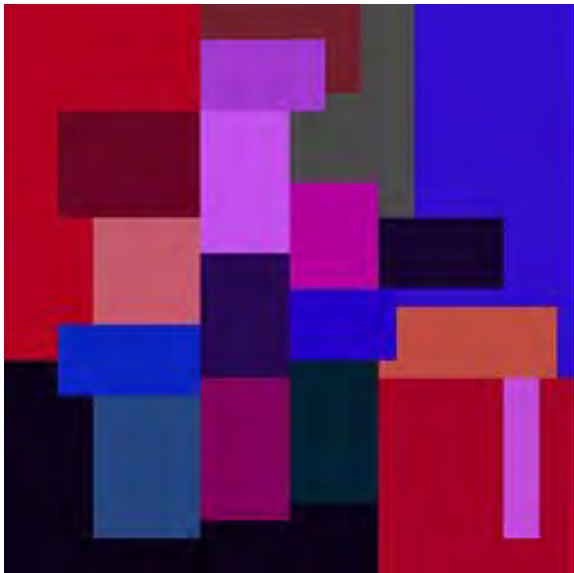

Hipoteza retinex a adaptacja

- Wzbudzenia czopków są normalizowane do ich wartości dla białej powierzchni
- Powierzchnie o największej luminancji lub współczynniku odbicie wnoszą największy wkład w adaptację
- De facto jest to ten sam opis co w hipotezie von Kriesa i ma te same słabości

Mondrian

- Land zmienił algorytm obliczania operacji wyśrodkowania zastępując wartości tróchromatyczne geometryczną sumą wzbudzeń czopków we wszystkich barwnych obszarach pola widzenia

- $\log L_1' = \log L_1 - (1/n)[\sum \log L_i]$

Otwarte pytania

- Jak można najlepiej oddzielić fizyczne zmiany w bezpośrednim wzbudzeniu czopków od złożonych i pośrednich procesów takich jak indukcja?
- Nie powstała dotąd teoria adaptacji barwnej, która poprawnie opisywałaby wyniki badań psychofizycznych.

Kontrast barwny a kontrast luminancji

